

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1925 kl. 11 f. m.

Sammanatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Uti den till riksdagen den 2 januari 1925 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t, med åberopande av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, under rukriken »Utgifter för kapitalökning» (punkt 2), vilken del av nämnda proposition hänvisats till behandling av statsutskottet, föreslagit riksdagen att

ej mindre antaga följande

»Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Häriigenom förordnas, att 1 och 2 §§ i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, rusdrycksförsäljningsmedel, omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt maltskatt skall för varje statsregleringsår till en särskild fond avsättas ett belopp av 4,000,000 kronor.

2 §.

Fonden, som benämnes statsverkets fond av rusdrycksmedel, är avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden,

2 Sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande Nr 1.

som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling. Därjämte må fondens medel kunna användas för främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder ävensom för tillgodoseende av annat därmed jämförligt ändamål.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1925.»

än även för avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel för budgetåret 1925—1926 anvisa

dels enligt 1 § i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel ett belopp av 4,000,000 kronor,

dels ock såsom överskott å statsverkets fond av rusdrycksmedel ett förslagsanslag av 2,500,000 kronor.

Till statsutskottets behandling hava jämväl överlämnats följande före motionstidens utgång vid riksdagens början väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren: nr 111 av herrar von Koch och August Ljunggren, nr 112 av herr August Ljunggren och nr 113 av herr Bergman, samt

inom andra kammaren: nr 70 av herr Nylander och nr 212 av herr Elof Ljunggren m. fl.

Motionerna
av dels herrar
von Koch och
August Ljung-
gren och dels
herr Elof
Ljunggren
m. fl.

I de av herrar von Koch och August Ljunggren samt herr Elof Ljunggren m. fl. väckta motionerna, vilka äro lika lydande, har hemställts,

»det riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag under punkt 2 'Utgifter för kapitalökning',

besluta antaga följande förändrade

Förordning för statsverkets fond av rusdrycksmedel:

1 §.

Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt, rusdrycksförsäljningsskatt och omsättnings- och utskänkningsskatt ävensom den år 1920 beslutade mertull å arrak och rom skall, efter avdrag av vad på grund av särskilda bestämmelser restituerats av brännvinstillverkningskatte-, maltskatte- eller tullmedel, till en särskild fond avsättas vad som för varje statsregleringsår överskjuter 75 miljoner kronor. Därest ytterligare någon skatt eller avgift å rusdrycker utöver de ovan nämnda komma att fastställas, skall jämväl avkastningen av sådan avgift, i den mån densamma jämte övriga i denna paragraf nämnda skatter överskjuter nyss nämnda belopp, avsättas till fonden.

Skulle för tre på varandra följande skatteregleringsår medeltalet av ovan

nämnda inkomster understiga 75 miljoner kronor, skall därefter, vad som överskjuter detta medeltalsbelopp, avsättas till fonden. På enahanda sätt förfares, om därefter vid årligen verkställd uträkning befinnes, att medeltalet av ovan nämnda inkomster under närmast föregående tre statsregleringsår ytterligare nedgått. Vid berörda medeltalsberäkning skall hänsyn icke tagas till inkomst, som influtit under statsregleringsperioden 1 januari—30 juni 1923.

2 §.

(Oförändrad.)»

I den av herr *August Ljunggren* väckta motionen har hemställts,
»att riksdagen måtte besluta antaga följande

*Herr August
Ljunggrens
motion.*

Förordning för statsverkets fond av rusdrycksmedel.

§ 1.

Mom. 1. Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, rusdrycksförsäljningsmedel, omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, utdelning och vinst från aktiebolaget Vin- och spritcentralen, maltskatt samt tullmedel för alkoholhaltiga drycker skall, efter avdrag av vad på grund av särskilda bestämmelser restituerats av brännvinstillverkningsskatte-, maltskatte- eller tullmedel, till en särskild fond avsättas, vad som för varje statsregleringsår överskjuter 75 miljoner kronor. Därest ytterligare någon skatt eller avgift å rusdrycker utöver de ovan nämnda komma att fastställas, skall jämväl avkastningen av sådan avgift avsättas till fonden.

Skulle för tre på varandra följande skatteregleringsår medeltalet av ovan nämnda vid förordningens ikraftträdande beräknade inkomstposter understiga 75 miljoner kronor, skall därefter, vad som överskjuter detta medeltalsbelopp, avsättas till fonden. På enahanda sätt förfares, om därefter vid årligen verkställd uträkning befinnes, att medeltalet av ovan omförmälda inkomster under närmast föregående tre statsregleringsår ytterligare nedgått. Vid berörda medeltalsberäkning skall hänsyn icke tagas till inkomst, som influtit under statsregleringsperioden 1 januari—30 juni 1923.

Mom. 2. Utöver här föreskrivna avsättningar skall — i den mån medel inflyta av i mom. 1 angivna inkomstposter — för varje budgetår till fonden härav överföras ytterligare 2.5 miljoner kronor och samtidigt ovan omförmälda medeltal nedskrivas med motsvarande belopp.

§ 2.

Mom. 1. Fonden, som benämnes statsverkets fond av rusdrycksmedel, är avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshandlingens begränsande eller avveckling. Därjämte må fondens medel kunna användas för främjande av nykterhet och motarbetande av drycken-

4 Sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande Nr 1.

skapens följder ävensom för tillgodoseende av annat därmed jämförligt ändamål.

Mom. 2. Skulle, på sätt i mom. 1 omförmäles, en fullständig avveckling av rusdryckshanteringen hava genomförts och fondens medel förty icke längre härför behöva tagas i anspråk, må återstående fondmedel eller räntan därå kunna användas jämväl för andra sociala ändamål än de i mom. 1 angivna.»

Herr Bergmans motion.

I den av herr *Bergman* väckta motionen har hemställts,

»att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag till ändrade regler för avsättningen till statsverkets fond av rusdrycksmedel måtte medgiva, att de från alkoholhaltiga dryckers tillverkning och försäljning härflytande medel, som i Kungl. Maj:ts proposition beräknas böra vara tillgängliga för statsregleringen för budgetåret 1925—1926, få ur nämnda fond för sagda budgetår disponeras i samma ordning, som hittills under de senaste åren brukats, dock minskade med ett belopp av två miljoner kronor, så att fondens effektiva inkomst oavsett ränteavkastningen må uppgå till sex miljoner kronor, samt

att riksdagen måtte hemställa om förnyad utredning och förslag till nästkommande års riksdag, huru med avsättningarna till nämnda fond för den närmaste framtiden bör förfaras, varvid skall iakttagas, att statsregleringens beroende av inkomster från alkoholhanteringen icke får ökas utan i stället, i den mån på ändamålsenligt sätt ske kan, successivt minskas.»

Herr Nylanders motion.

I den av herr *Nylander* väckta motionen har hemställts,

»att riksdagen med ändring av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel ville besluta, att maltskatten icke skall upptagas bland de inkomster, som skola lämna bidrag till fonden.»

Ifrågavarande del av förenämnda proposition och ovanberörda motioner hava behandlats av sammansatt stats- och bevillningsutskott.

Beträffande vad föredragande departementschefen i propositionen anfört till stöd för sin ovan nämnda hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till omförmälda statsrådsprotokoll. Vidkommande de motiveringar, som lämnats för de i motionerna framställda yrkandena, tillåter sig utskottet, i den mån desamma icke här nedan återgivas, hänvisa till motionerna.

Utskottet.
Gällande förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Statsverkets fond av rusdrycksmedel tillkom efter förslag av Kungl. Maj:t genom beslut av 1913 års riksdag och trädde i funktion den 1 januari 1915. Enligt 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, sådant detta författningsrum lyder enligt förordning den 9 juni 1922, skall av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt och rusdrycksförsäljningsmedel ävensom den år 1920 beslutade

mertull å arrak och rom efter vissa restitutioner till fonden avsättas vad som för varje år överskjuter ett belopp av 18,800,000 kronor. Därest medeltalet av statsverkets inkomst av rusdryckshanteringen under tre på varandra följande statsregleringsår skulle understiga nämnda maximibelopp, sänkes detta belopp till sistberörda medeltal. Berörda maximibelopp utgjorde vid fondens tillkomst 41,900,000 kronor, men bestämdes år 1921, i samband med att vissa andra ändringar i förordningen vidtogos, till 18,800,000 kronor, motsvarande medeltalet åren 1917—1919 av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningskatt, maltskatt, rusdrycksförsäljningsmedel och den under sistnämnda tre år utgående punschskatten. Enligt 2 § i nämnda förordning är fonden avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling. Fonden må ock, där särskilda omständigheter därtill föranleda, kunna användas för andra sociala ändamål.

Det torde icke vara erforderligt att i detta utlåtande lämna en närmare redogörelse för rusdrycksmedelsfondens tillkomst och utveckling, utan får utskottet i den delen hänvisa dels till sammansatta stats- och bevillningsutskottets vid 1924 års riksdag avgivna utlåtande nr 9 dels ock till den sammanfattande promemoria, vilken utarbetats på grundval av en inom finansdepartementet verkställd utredning och såsom bilaga fogats till det i propositionen intagna statsrådsprotokollet.

*Frågans be-
handling vid
1924 års
riksdag.*

Utskottet vill dock i stora drag erinra om vad som i ärendet förekom vid 1924 års riksdag.

I en vid sistnämnda riksdag avlämnad proposition, nr 185, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen bland annat att antaga ett förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, enligt vilket förslag av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningskatt och rusdrycksförsäljningsmedel skulle, efter avdrag av vad på grund av särskilda bestämmelser restituerats av brännvinstillverkningskattemedlen, till en särskild fond avsättas vad som för varje statsregleringsår översköte ett belopp av 18,000,000 kronor.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 249, hemställdes om sådan ändring i nyss angivna paragraf, att av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningskatt, maltskatt, rusdrycksförsäljningsmedel och omsättnings- och utskänkningsskatt ävensom den år 1920 beslutade mertull å arrak och rom skulle, efter avdrag av vad på grund av särskilda bestämmelser restituerats av brännvinstillverkningskatte-, maltskatte- eller tullmedel, till en särskild fond avsättas vad som för varje statsregleringsår översköte 84 miljoner kronor. Därest ytterligare någon skatt eller avgift å rusdrycker utöver de nyss nämnda komme att fastställas, skulle jämväl avkastningen av sådan avgift, i den mån densamma jämte övriga i sagda 1 § nämnda skatter översköte nyss nämnda belopp, avsättas till fonden.

Slutligen hemställdes i en, med anledning av berörda motion, inom

första kammaren väckt motion, nr 143, att riksdagen — vid ett bifall till motionen II: 249 — samtidigt måtte besluta, att en successiv nedskrivning under exempelvis fem år skulle ske å det belopp, som enligt motionen skulle få ingå i den ordinarie budgeten, så att den övre gränsen av det sålunda nedskrivna beloppet bleve högst 41,800,000 kronor.

Sammanatta stats- och bevillningsutskottet hemställde i utlåtande nr 9 bland annat, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 185, i vad den avsåge förslag om ändrad lydelse av 1 § i ovannämnda förordning, icke kunnat av riksdagen bifallas, och med anledning av motionen II: 249 samt med avslag å motionen I: 143, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, efter verkställd utredning, för 1925 års riksdag framlägga förslag till ändring av de i förordningen meddelade bestämmelserna rörande avsättningar till fonden under beaktande av det syfte, för vilket fonden bildats, samt med hänsyn tagen till de riktlinjer, som angivits i motiveringen till utskottets utlåtande.

Till stöd för berörda hemställan anförde utskottet bland annat följande:

De särskilda förslag, som framställts i propositionen och i motionen II: 249, avsåge att i viss utsträckning råda bot på uppkomna missförhållanden. Genom ett antagande av propositionen skulle visserligen avsättningarna till fonden nedgå, men efter vad det ville synas, skulle desamma fortfarande komma att betydligt överstiga de avsättningar, som vid fondens tillkomst påräknats. Med hänsyn framför allt till det ovissa ekonomiska läget hade utskottet ansett, att tillsvidare borde anstå med en slutgiltig omläggning av förordningens bestämmelser rörande avsättningar till fonden. Utskottet hade följaktligen icke funnit sig kunna biträda de förslag, som framställts i propositionen och motionerna. Däremot syntes starka skäl tala för att, i avbidan på en mera genomgripande reform, frågan om de årliga avsättningarna ordnades på ett ur statsfinansiell synpunkt mera tillfredsställande sätt än vad för närvarande vore fallet.

En sådan revision av dessa bestämmelser borde emellertid föregås av en utredning. Till följd av den begränsade tid, utskottet haft till sitt förfo-gande vid frågans behandling, hade utskottet icke haft möjlighet att företaga en sådan. Utskottet hade därför inskränkt sig till att föreslå en skrivelse i ämnet.

Vid en sådan utredning borde i första hand tagas under övervägande, vilka inkomstposter, som skulle tillflyta fonden. Det syntes foljdriktigt, att samtliga de inkomster, statsverket beredde sig genom handeln med rus-drycker och de särskilda skatterna å dessa, tillfördes fonden, i den mån in-komsterna överstege det belopp, som högst finge tagas i anspråk för bud-getära ändamål. Olika uppfattningar hade emellertid inom utskottet gjort sig gällande, huruvida, sedan försäljningen av det alkoholstarka ölet för-bjudits, maltskatten borde tillflyta rusdrycksmedelsfonden. Vid den blivande utredningen torde därför sistnämnda spörsmål böra särskilt beaktas.

Av här ovan anförda skäl borde åt föreskrifterna om avsättningar till fonden givas en sådan avfattning, att dessa komme att motsvara vad vid fondens tillkomst beräknats. Genom fastställande av ett sådant begränsningstal som det i motionen II: 249 föreslagna, skulle visserligen detta syfte kunna till en början vinnas, men, då det icke kunde anses uteslutet, att även under den närmaste framtiden inkomsterna av rusdryckshanteringen komme att till följd av de skiftande ekonomiska förhållandena starkt växla, hade utskottet ansett även andra möjliga utvägar böra undersökas. Därvid torde böra tagas under övervägande, om icke med bibehållande av fondens syfte årligen skulle kunna avsättas ett fast belopp eller möjligen viss procent av rusdrycksinkomsternas storlek. Härigenom skulle den fördelen vinnas, att, intill dess de bestämmelser, som avsåge fonden, blivit föremål för en definitiv omläggning, fonden hade att årligen med säkerhet påräkna ett jämnt tillskott.

Utskottets hemställan blev av båda kamrarna bifallen; och framställde riksdagen i skrivelse den 7 juni 1924, nr 274, en anhållan till Kungl. Maj:t i enlighet med utskottets förslag.

I förut angivna del av statsverkspropositionen har föreslagits en ändring *Propositionen.* i 1 § av förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel av den innebörd, att avsättningen till rusdrycksmedelsfonden skall ske med ett fast belopp, 4 miljoner kronor, för varje statsregleringsår av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, rusdrycksförsäljningsmedel, omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt maltskatt.

I sammanhang därmed har i begränsande syfte föreslagits en ändring i de uti 2 § av ifrågavarande förordning innefattade bestämmelserna rörande rusdrycksmedelsfondens användning.

Efter erinran vidare, att ränteavkastningen av rusdrycksmedelsfonden för budgetåret 1925—1926 i statsverkspropositionen beräknats till 2.5 miljoner kronor, har slutligen hemställts, att för avsättning till rusdrycksmedelsfonden för samma budgetår måtte anvisas dels enligt 1 § i rusdrycksmedelsförordningen ett belopp av 4 miljoner kronor och dels såsom överskott å fonden ett förslagsanslag av 2.5 miljoner kronor.

Till stöd för dessa förslag har departementschefen, efter att till en början *Departements-
chefen.* hava hänvisat till den av utskottet förut omnämnda utredningen och den på grundval därav utarbetade promemorian, anfört följande:

»Med hänsyn framför allt till det ovissa ekonomiska läget har riksdagen ansett, att tills vidare bör anstå med en slutgiltig omläggning av fondförordningens bestämmelser rörande avsättningar till fonden. Den lösning av fonderingsspörsmålen, som i det följande kommer att föreslås, är i enlighet härmed i viss mån att betrakta såsom provisorisk.

Beträffande frågan, vilka statsinkomster av rusdryckshanteringen, som böra lämna bidrag till rusdrycksmedelsfonden, biträder jag vad i promemo-

rian förordats därom, att, å ena sidan, bland avsättningsinkomsterna upptagas brännvinstillverkningsskatt, rusdrycksförsäljningsmedel samt omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, men, å andra sidan, icke till dylika inkomster hänföras den direkta beskattningen av inkomst av rusdryckshantering eller av en i sådan näring nedlagd förmögenhet och ej heller den statsverket tillflytande vinsten å andel i aktiebolaget Vin- & spritcentralen.

I fråga om inflytande tullmedel för alkoholhaltiga drycker, vilken inkomst enligt promemorian skulle i viss mån avsättas till rusdrycksmedelsfonden, har jag funnit det under nuvarande förhållanden lämpligt, att avsättning därifrån till fonden icke sker. Det har nämligen synts mig nödigt, att berörda tullmedel få oavkortade bibehållas såsom sådana, helst den vid rikets kuster försiggående spritsmugglingen förorsakar stora kostnader för tullverket, till vilkas täckande rusdrycksmedelsfonden eljest rimligen bort anlitas.

Med denna min ståndpunkt förordar jag alltså, att ej heller den år 1920 beslutade mertullen å arrak och rom vidare må bidraga till rusdrycksmedelsfonden; den särskilda redovisningen av denna inkomst skulle sålunda komma att bortfalla.

Vad angår maltskatten skulle väl en naturlig följd av den utveckling, som ledde till 1923 års lagstiftning angående maltdryckers tillverkning och beskattning och till det permanenta förbudet mot försäljning till allmän konsumtion av starkare maltdrycker, vara, att denna skatt undantoges från bestämmelserna om avsättningarna till rusdrycksmedelsfonden. Då emellertid den förevarande lösningen av fonderingsspörsmålen, såsom förut antytts, är avsedd att bli av allenast provisorisk karaktär, och då enligt den avsättningsregel, jag kommer att förorda för provisorietiden, frågan om maltskattens egenskap av avsättningsinkomst saknar betydelse för fördelningen av rusdrycksmedel mellan fond och budget, har jag funnit, att med prövningen av sagda fråga må kunna anstå till den åsyftade definitiva omläggningen av bestämmelserna rörande avsättningarna till rusdrycksmedelsfonden.

Sammanlagda beloppet enligt det föreliggande budgetförslaget av de utav mig såsom avsättningsinkomster sålunda förordade inkomsterna uppgår till 81.5 miljoner kronor.

Vid uppställandet av regeln för fördelningen mellan fond och budget av nyssnämnda belopp för avsättningsinkomsterna böra de skäl, som anförts för en provisorisk lösning av fonderingsspörsmålen, vara grundläggande för bestämmande av vad som skall avsättas till fonden. Sålunda bör bestämmas en avsättning, som nära ansluter sig till vad som i dylikt hänseende blivit resultatet av 1913 års lagstiftning med vederbörlig hänsyn till skedda ändringar uti alkoholbeskattningen. Avsättningsregeln bör vara så beskaffad, att den icke medför avsättning av opåräknat höga belopp under statsfinansiellt kritiska tider.

I den av mig återopade promemorian har i nu förevarande avseende förordats, att under provisorietiden ett en gång för alla fixerat belopp årligen

avsättes till fonden. Till denna anordning ger jag min anslutning. Emot ett dylikt förfarande kunde visserligen anmärkas, att det icke innebure någon säkerhet för att icke av rusdryckshanteringen uttoges nya eller höjda avgifter och därmed en ökning av statsverkets beroende av rusdrycksmedel omedelbart inträdde. Emellertid har icke heller 1913 års lagstiftning härutinnan bildat en tillräcklig garanti. Ytterst ankommer det i varje fall på den statsekonomiska möjligheten att minska beroendet av rusdrycksmedlen.

Det belopp, vilket bör beräknas såsom årlig avsättning till rusdrycksmedelsfonden, torde — i enlighet med vad i promemorian förordats — skäligen böra sättas till 4 miljoner kronor. Ifrågavarande kapitalökningsanslag till rusdrycksmedelsfonden bör upptagas utan anslagsbeteckning.

I anledning av det förslag, som jag nu förordat till genomförande och som påfördrar ändring av 1 § i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, torde jag få upptaga jämväl frågan om viss annan ändring i samma förordning.

Enligt 2 § i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel är fonden avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling. Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må fondens medel även kunna användas för andra sociala ändamål.

Efter ett genomförande av det utav mig förordade förslaget till ordnandet av avsättningarna till rusdrycksmedelsfonden bör man icke vidare anlita utvägen att taga rusdrycksmedelsfondens tillgångar i anspråk för budgetens finansiering i den utsträckning, som skett under de senare budgetåren. Det har därför synts mig angeläget att i förevarande sammanhang söka ernå en omformulering av nyssberörda bestämmelse, i syfte att nödig begränsning i avseende å möjligheterna för fondmedlens användande för budgetära ändamål må vinnas. Till bestämmelsen därom, att fondens tillgångar i främsta rummet skola användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling, synes böra fogas ett stadgande av innehåll, att fondens medel därjämte må kunna användas för främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder ävensom för tillgodoseende av annat därmed jämförligt ändamål. Efter en sådan ändring skulle exempelvis anslag till rasbiologiska institutets verksamhet icke, såsom för närvarande är fallet, anvisas att utgå av rusdrycksmedelsfonden; anslag för dylikt ändamål bör sålunda täckas av andra statsinkomster. Från rusdrycksmedelsfonden bör däremot kunna bestridas viss del av det i budgetförslaget upptagna anslaget till inlösen av vissa järnvägshotell ävensom anslagen till åtgärder till nykterhetens främjande samt till särskild polis för uppdragande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. Ett bifall till mitt förslag i förevarande avseende innebär givetvis icke någon inskränkning i möjligheten att vid förvaltningen av rusdrycksmedelsfonden disponera fondens

10 Sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande Nr 1.

medel för statens bostadslånefond, i mån som detta beslutas av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt enligt 5 § i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

I detta sammanhang ber jag få erinra, hurusom enligt 25 § i 1905 års brännvinsförsäljningsförordning ett belopp, motsvarande en procent av samtliga brännvinsförsäljningsmedel för hela riket, skulle av den till statskontoret inlevererade behållningen av ifrågavarande medel årligen avsättas för att användas till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder. Av dessa medel, som upptagits i statskontorets räkenskaper bland »Diverse medel» såsom »Medel, avsatta för främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder», har enligt riksdagens beslut tidigare utgått bidrag till ändamål av nämnda art. Under de senare åren har ej utbetalts något belopp från dessa medel för ändamålen i fråga, och sedan utgången av år 1917 har endast bokförts en behållning av 36,405 kronor 46 öre. De ändamål, varför ifrågavarande medel avsatts, synas vara av natur att numera kunna tillgodoses genom riksstatsanslag att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel; och torde omförmälda belopp fördenskull i förenklingssyfte böra överföras till nämnda fond. Kontot över de särskilda medlen för främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder bör alltså avvecklas. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t må äga meddela erforderliga föreskrifter i omförmälda syfte.»

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet har låtit upprätta dels en tablå över rusdrycksmedelsfondens ställning viss dag i februari månad innevarande år och dels en sammanställning över fondens inkomster och utgifter från dess tillkomst till och med den 30 juni 1924; och får utskottet i fråga om där lämnade uppgifter hänvisa till samma handlingar, vilka såsom bilagor (*bil.* I och II) fogats till detta utlåtande.

Mot ifrågavarande av Kungl. Maj:t framlagda förslag har utskottet icke funnit anledning till erinran.

I anledning av den föreslagna bestämmelsen, att årligen ett fast belopp skall avsättas till rusdrycksmedelsfonden, vilken anordning för övrigt alternativt ifrågasatts av 1924 års sammansatta stats- och bevillningsutskott, vill utskottet — givetvis utan att därmed hava tagit ställning till Kungl. Maj:ts proposition nr 202 angående lån till främjande av bostadsproduktionen m. m. — erinra därom, att ett dylikt fast årligt tillskott till rusdrycksmedelsfonden är en av förutsättningarna för genomförandet av den plan angående framtida lån ur rusdrycksmedelsfonden till statens bostadslånefond, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts i nyssnämnda proposition framlagda förslag om, bland annat, medgivande från riksdagens sida, att för ökning av statens bostadslånefond må för åren 1925 och 1926 disponeras vissa belopp såsom lån ur rusdrycksmedelsfonden.

Utskottet har väl funnit, att i de statsverkets inkomster, från vilka enligt förslaget avsättning skall ske, inbegripits maltskatten, i fråga om vilken

skatts hänförelse till avsättningsinkomsterna olika meningar, såsom förut erinrats, gjorde sig gällande inom 1924 års sammansatta stats- och bevillningsutskott. Emellertid saknar det — på sätt departementschefen anmärkt — om den i förslaget innefattade avsättningsregeln antages, betydelse för fördelningen av rusedrycksmedel mellan fond och budget, vilka statsinkomster hänförelse till avsättningsinkomster. På grund härav och med hänsyn även till den provisoriska karaktären hos föreliggande förslag har utskottet ansett sig icke böra nu ingå på en närmare prövning av denna del av frågan.

Av det sagda torde framgå, att utskottet funnit sig icke kunna biträda något av de förslag, som framställts i de i ämnet väckta motionerna.

Av här angivna skäl och under återopande av vad chefen för finansdepartementet till ovannämnda statsrådsprotokoll anført får det sammansatta utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande, i statsverkspropositionen under rubriken »Utgifter för kapitalökning» (punkt 2) gjorda framställningar och med avslag å ifrågavarande motioner I: 111 av herrar von Koch och August Ljunggren, I: 112 av herr August Ljunggren, I: 113 av herr Bergman, II: 70 av herr Nylander och II: 212 av herr Elof Ljunggren m. fl.,

ej mindre antaga ovan införda förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusedrycksmedel;

än även för avsättning till statsverkets fond av rusedrycksmedel för budgetåret 1925—1926 anvisa

dels enligt 1 § i förordningen angående statsverkets fond av rusedrycksmedel ett belopp av 4,000,000 kronor,

dels ock såsom överskott å statsverkets fond av rusedrycksmedel ett förslagsanslag av 2,500,000 kronor.

Stockholm den 7 maj 1925.

På det sammansatta utskottets vägnar:

GUSTAF BOMAN

12 Sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 1.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Boman, Lindblad, Vennersten, Johan Bergman, Rosén* och *Alexis Björkman*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Rästock, *Kristensson* i Göteborg, *Lilthander, Olsson* i Golvasta, *Persson* i Fritorp och *Olsson* i Gävle.

Reservation

av herrar *Johan Bergman, Rosén, Alexis Björkman* och *Olsson* i Gävle, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Uti den — — — hänvisa till motionerna.

Utskottet.

Utskottet har låtit upprätta dels en tablå över rusdrycksmedelsfondens ställning viss dag i februari månad innevarande år och dels en sammanställning över fondens inkomster och utgifter från dess tillkomst till och med den 30 juni 1924; och får utskottet i fråga om där lämnade uppgifter hänvisa till samma handlingar, vilka såsom bilagor (*bil.* I och II) fogats till detta utlåtande.

Utskottet vill beträffande detta ärendes tidigare behandling, utöver vad i bilagan till Kungl. Maj:ts proposition anförts, erinra, att, sedan vid 1907, 1908 och 1909 års riksdagar motioner väckts, avseende att åvägabrunga en utredning om sättet för frigörande av städernas, landskommunernas, landstingens och hushållningssällskapens beroende av från brännvinsförsäljningen härflytande medel, 1909 års riksdag i skrivelse till Konungen begärde allsidig utredning rörande icke blott ovannämnda korporationers utan även statens frigörande i större eller mindre omfattning från deras ekonomiska beroende av från rusdryckshanteringen härflytande medel. Med anledning härav tillsattes en kommitté, som den 29 december 1911 avgav utlåtande i ämnet. Denna kommittés utlåtande remitterades till, bland andra, nykterhetskommittén och föranledde, efter att hava inom sistnämnda kommitté granskats och bearbetats, en kungl. proposition till 1913 års riksdag. Denna godkände i huvudsak förslaget, vars bärande principer voro,

dels att vad som av rusdrycksmedlen överskrede ett visst belopp, vilket finge tillgodogöras statsregleringen, skulle avsättas till en särskild fond, benämnd statsverkets fond av rusdrycksmedel,

dels att, om under en treårsperiod medeltalsbeloppet understeg det tidigare fastställda beloppet, därefter vad som överskrede detta medeltalsbelopp skulle avsättas till fonden,

dels att fonden vore avsedd att i främsta rummet användas för reglerande av sådana ekonomiska förhållanden, som vore en följd av mera ingripande

åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling, samt att, där särskilda omständigheter därtill föranledde, fondens medel måtte kunna användas även för andra sociala ändamål.

På grund av under krigs- och kristiden inträffade förhållanden sjönk för en tre-årsperiod det belopp av rusdrycksmedlen, som skulle tillgodosgöras statsregleringen, till 18,800,000 kronor. Genom senare beslutade skatter å alkoholhaltiga drycker och ökad konsumtion av sådana drycker har det belopp, som enligt de för avsättning till rusdrycksmedelsfonden gällande bestämmelserna skulle tillfalla fonden, avsevärt stigit, såsom av till utskottets utlåtande fogade bilaga II synes. Statsverkets behov för olika ändamål ha föranlett riksdagen att upprepade gånger av fondens medel dels anslå vissa belopp för sociala ändamål och för budgetregleringen, dels bevilja lån till bostadslånefonden.

På grund av statsverkets behov av ökade medel för statsregleringen föreslog så Kungl. Maj:t vid 1923 års riksdag, att avsättning till rusdrycksmedelsfonden under då ifrågavarande exceptionellt hårda budgetår ej måtte ske i vidare mån än att uppkommen ränteinkomst tillfördes fonden. Detta förslag innebar alltså en tillfällig suspension av 1 § i den år 1913 antagna förordningen angående fonden. Vederbörande utskott avstyrkte emellertid och riksdagen avtog Kungl. Maj:ts nämnda förslag. Riksdagens ställning till Kungl. Maj:ts förslag visar, att riksdagen icke var villig att ens tillfälligt radera de grunder, som 1913 års riksdag fastslagit.

1924 års riksdag vidhöll denna ståndpunkt, men begärde utredning och förslag till ändring av de i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel meddelade bestämmelserna rörande avsättningen till fonden »under beaktande av det syfte, för vilket fonden bildats, samt med hänsyn tagen till de riktlinjer, som angivits i motiveringen» till det sammansatta stats- och bevillningsutskottets i ämnet avgivna utlåtande nr 9.

Enligt utskottets mening föreligger icke någon sådan tillfredsställande utredning. »Det syfte, för vilket fonden bildats,» var nämligen i främsta rummet en begränsning och successiv minskning av statsregleringens beroende av rusdrycksmedlen. Men genom att slopa varje övre gräns för detta beroende och likaledes den bestämmelsen, att denna övre gräns under vissa förhållanden skulle kunna sänkas, skulle man i hög grad öka detta beroende. Utskottet, som står på samma ståndpunkt som den, varpå 1924 års riksdagsbeslut är grundat, eller att det syfte, för vilket fonden bildats, alltså bör beaktas, och som för dens skull anser, att grundprinciperna för avsättning till fonden böra bibehållas, har följaktligen icke kunnat acceptera Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Men utskottet finner det å andra sidan nödvändigt att, med hänsyn till det abnorma läge, vari fondavsättningarna råkade under kristidens oväntade förhållanden, omlägga den år 1913 bestämda gränsen på sätt, som kan anses motsvara den nuvarande ställningen. Och för att statsbudgeten för instundande finansår må komma i åtnjutande av den inkomst, med vilken Kungl. Maj:t räknat, är utskottet villigt att fixera den övre

14 *Sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 1.*

gränsen, utöver vilken staten ej bör få för budgetbehov använda alkoholmedel, till en summa av 77,500,000 kronor, under bibehållande i övrigt av de år 1913 bestämda principerna för avsättningen. Då utskottet i fråga om vilka statsverkets inkomster skola hänföras till avsättningsinkomster ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag och då enligt det vid innevarande riksdag föreliggande budgetförslaget sammanlagda beloppet av de såsom avsättningsinkomster avsedda inkomsterna uppgår till 81,500,000 kronor, blir nämligen enligt utskottets — liksom enligt Kungl. Maj:ts — förslag ett belopp av 4,000,000 kronor disponibelt för avsättning till rusdrycksmedelsfonden enligt 1 § i rusdrycksmedelsförordningen. Sistnämnda belopp bör emellertid givetvis enligt utskottets förslag erhålla karaktären av förslagsanslag.

Mot Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser ändring av 2 § i rusdrycksmedelsförordningen samt avsättning till fonden av den beräknade ränteavkastningen av densamma, har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Med det sagda torde jämväl de i ämnet väckta motionerna vara av utskottet besvarade.

Utskottet får av ovan anförda skäl hemställa,

att riksdagen måtte, med förklarande, att riksdagen icke kunnat i oförändrat skick bifalla Kungl. Maj:ts förevarande, i statsverkspropositionen under rubriken »Utgifter för kapitalökning» (punkt 2) gjorda framställningar, samt med anledning av motionerna I: 111, I: 112, I: 113 och II: 212 ävensom med avslag å motionen II: 70,

1) antaga följande:

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt, rusdrycksförsäljningsmedel samt omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker skall, efter avdrag av vad på grund av särskilda bestämmelser restituerats av brännvinstillverkningsskatte- eller maltskattemedlen, till en särskild fond avsättas vad som för varje statsregleringsår överskjuter ett belopp av 77,500,000 kronor. Därest ytterligare någon skatt eller avgift å rusdrycker utöver de ovan nämnda kommer att fastställas, skall jämväl av-

kastningen av sådan avgift, i den mån densamma jämte övriga i denna paragraf nämnda skatter överskjuter nyss nämnda belopp, avsätts till fonden.

Skulle för tre på varandra följande statsregleringsår medeltalet av ovan nämnda inkomster understiga 77,500,000 kronor, skall därefter vad som överskjuter detta medeltalsbelopp avsättas till fonden. På enahanda sätt förfäres, om därefter vid årligen verkställd uträkning befinnes, att medeltalet av ovan nämnda inkomster under närmast föregående tre statsregleringsår ytterligare nedgått. Vid berörda medeltalsberäkning skall hänsyn icke tagas till inkomst, som influtit under statsregleringsperioden 1 januari —30 juni 1923

2 §.

Fonden, som benämnes statsverkets fond av rusdrycksmedel, är avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling. Därjämte må fondens medel kunna användas för främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder ävensom för tillgodoseende av annat därmed jämförligt ändamål.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1925.

2) för avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel för budgetåret 1925—1926 såsom förslagsanslag anvisa

dels enligt 1 § i förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel ett belopp av 4,000,000 kronor,

dels ock såsom överskott å statsverkets fond av rusdrycksmedel ett belopp av 2,500,000 kronor.

Bilaga I.

P. M.

angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Rusdrycksmedelsfonden utvisar vid denna dag verkställd kassaavslutning följande ställning:

kontant behållning (å statsverkets giroräkning)		132,464: 47
utlånta medel:		
lån till bostadslånefonden	47,000,000: —	
i bank inestående m. m.	8,909,239: 80	55,909,239: 80
	Summa	56,041,704: 27

Av anvisningarna från rusdrycksmedelsfonden till bostadslånefonden:		
för år 1920 å	15,000,000: —	
» » 1921 »	15,000,000: —	
» » 1922 »	11,500,000: —	
» » 1923 »	7,000,000: —	
» » 1924 »	7,000,000: —	55,500,000: —
hava, såsom ovan angivits, hittills tagits i anspråk		47,000,000: —
varför återstå ännu ej disponerade		8,500,000: —

Stockholm, statskontorets fondbyrå den 18 februari 1925.

Evert Björn,
Kamrerare.

Statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Sammanställning av de i rikshuvudboken redovisade posterna för fonden.

Å r	Ingående behållning	Inkomster (huvudsakligen intressemedel)	I budgeten under »Utgifter för kapitalök- ning» anvisade medel för fonden	Summa	Utgifter	För budgeten i anspråk tagna kapitaltill- gångar av fonden	Budgeten från fonden tillgodo- fört såsom »Inkomster av statens produk- tiva fonder»	Utgående behållning
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
1915	—	—	4,888,549.47	4,888,549.47	—	—	—	4,888,549.47
1916	4,888,549.47	56,338.81	1,873,620.85	6,818,508.63	—	—	—	6,818,508.63
1917	6,818,508.63	254,252.55	3,412,956.96	10,485,718.14	139.50	4,389,000.—	—	6,096,578.64
1918	6,096,578.64	379,126.71	3,341,626.95	9,817,332.80	—	2,962,264.18	379,362.82	6,475,705.85
1919	6,475,705.85	348,003.10	25,382,587.84	32,206,296.29	—	20,199,420.87	348,003.10	11,658,872.82
1920	11,658,872.82	1,498,557.12	35,711,986.67	48,869,416.61	162.18	—	1,498,394.99	47,370,859.49
1921	47,370,859.49	1,595,384.68	38,461,447.80	87,427,691.92	127,446.09	57,559,000.—	1,543,827.42	28,197,418.41
1922	28,197,418.41	551,048.61	21,286,804.56	50,035,271.58	159,851.84	7,312,600.—	514,312.85	42,048,507.39
Första halvåret 1923	42,048,507.39	495,287.47	11,190,627.36	53,734,422.22	14,466.97	79,250.—	501,071.90	53,139,633.85
Budgetåret 1923—24	53,139,633.85	1,479,664.16	21,413,402.68	76,032,700.14	39,003.52	20,312,659.58	1,417,623.05	54,263,413.99

Riksbokslutsbyrån den 2 april 1925.

Karl Wahlestedt

Förste revisor.